

نخستین حک «ساخت ایران»

۱۳۵۴ موفق به تولید فن کوئل شد و توانست وارد بازار رقابت با کالاهای خارجی شود. مهندس هدایت‌الله دهش توانست به‌عنوان نخستین تولیدکننده تجهیزات تهویه مطبوع در خاورمیانه و ایران مطرح شود. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی طی چند سال، مدیریت شرکت به دولت واگذار، ولی سال ۱۳۷۱ دوباره به بنیانگذار آن برگردانده شد. مهندس دهش سال ۱۳۸۳ برای توسعه کارخانه و افزایش تجهیزات و امکانات جدید، کارخانه را به جاده تهران- کرج منتقل کرد.

بسیاری از افرادی که در کارخانه مهندس دهش کار می‌کردند از خوش خلقی و نیکوکاری او یاد می‌کنند. او به ایرانی بودن و سالیلی که استفاده می‌کرد بسیار اهمیت می‌داد. با اینکه امکان خرید ماشین‌های خارجی و لوکس داشت همیشه با ماشین سمندش در تهران تردد می‌کرد. او تأکید داشت روی همه تولیدات کارخانه همچون فن کوئل‌ها و سردکن‌ها و سایر محصولات تهویه هوا حتماً «ساخت ایران» حک شود. در حقیقت او نخستین فردی بود که چنین جمله‌ای را روی وسایل تولیدی‌اش حک کرد و او را مبتکر این کار می‌نامند. مرحوم دهش علاوه بر اینکه جوانان زیادی را جذب بازار کار کرد، مهندسان و مدیران صنعتی بی‌شماری را پرورش داد تا هر کدام شرکت‌های خود را با محوریت تولید محصولات ایرانی راه‌اندازی کنند.

او از جمله خیران گمنام تهران می‌نامند؛ مردی که خوابگاه دختران دانشگاه تهران را ساخت و همیشه سعی داشت اعمال نیک و خیرش از نظرها دور باشد. هدایت‌الله دهش سال ۱۴۰۲ در ۹۹ سالگی درگذشت.

زمانی که هنوز زمین‌های سعادت‌آباد بیابانی و خاکی بود، کلنگ ساخت کارخانه تولید نخستین دستگاه‌های تهویه هوای کشور زده شد. مهندس هدایت‌الله دهش، بنیانگذار سارا اول و از پیشگامان صنعت تهویه مطبوع نوین ایران، با ساخت این کارخانه تحولی نوین در عرصه صنعت تهویه کشور ایجاد کرد تا آنجا که امروزه علاوه بر تامین بازار داخل کشور، بسیاری از محصولات این کارخانه به خارج از کشور صادر می‌شود. این شرکت مهندسی سال ۱۳۳۸ کار خود را با مدیریت

نام: هدایت‌الله دهش
مشغول: وسایل تهویه هوا
موقعیت: سعادت‌آباد

موتور هلندی با آپگوشت روشن شد!

نام: محمدعلی نوید
مشغول: موتور خودروهای سنگین
موقعیت: خیابان قزوین

مرحوم محمدعلی نوید از کارآفرینان مطرح نیم قرن گذشته است که تأسیس شرکت ایران تراک، نمایندگی انحصاری کامیون‌های داف، شرکت گروه صنعتی سپاهان، تولیدکنندگی لوله و پروفیل، شرکت تهران تراک برای واردات خودرو سواری داف، شرکت ایران الکتروالکترونیک (تولید کلید و پرز)، شرکت دارویی و بهداشتی لقمان، واحد شیشه دارویی مفید، نفیس شیشه، شرکت نخ نفیس نساجی جامعه و... را در کارنامه کارآفرینی‌اش دارد. او در سال ۱۳۰۴ در سهراب امین حضور به دنیا آمد. پدر محمدعلی معمار و برادرش هم در صنف آینه‌کاری مشغول بود. بالطبع او هم بایده‌راه پدر و برادر را دنبال می‌کرد. اما پدر تمایل چندانی نداشت تا محمدعلی معمار شود. با تشویق پدر این جوان جوانی کار بعد از ترک مدرسه در کلاس ششم ابتدایی در کارگاه فنی مربوط به نصب و تعمیر موتور یکی از اقوام‌شان بدون دستمزد شروع به کار کرد. علاقه به کارهای فنی باعث شد تا محمدعلی از نبوغ و استعداد درونی‌اش برای درآمدزایی کمک بگیرد و نخستین اقدامش تهیه آپگوشتی بود که با استفاده از حرارت خروجی یکی از موتورهای کارگاه بود! عطر و طعم خوشمزه غذا نظر کارگران کارگاه را به خودش جلب کرد و باعث شد برای روزهای بعد سفارش غذا دهند و چنین بود که در آمد همین کار یک دوچرخه خرید؛ چیزی که جزو رویاهایش بود. این کارآفرین خلاق تقریباً از اواسط دهه ۲۰ و خروج متفکین از تهران سفرهایش را به شهرستان‌ها و کشورهای همسایه شروع کرد. او لوازم و تجهیزات دست دوم انبار شده را می‌خرید و بعد از تعمیر، می‌فروخت. علاوه بر آن، کار خرید و فروش لوازم یدکی را هم انجام می‌داد. کارگاه اولیه مرحوم نوید در خیابان باغشاه بود و در همسایگی‌اش هم کارگاه زغال‌فروشی بود که در آن فردی با عنوان محمدعلی بابایی مشغول کار بود. این همسایگی سرآغاز دوستی آنها و شروع فعالیت‌های کارآفرینی در حوزه ماشین‌های سنگین شد. مرحوم نوید بعد از مدتی دوستی با این همسایه، شرکت تضامنی نوید و شرکا راه انداخت و بعدها نامش را به شرکت ایران تراک تغییر داد. این شرکت نمایندگی انحصاری کامیون داف هلندی بود و موتورهای داف را برای کاربردهای مختلف وارد می‌کرد. بعدها در کارگاه همین شرکت برای رقابت با برندهای ماک و بنز در بازار ایران گیربکس‌های کامیون‌های داف را متناسب با جاده‌های ایران تغییر دادند و علاوه بر آن، تعمیرگاه و فروشگاه و سیستم سفارش قطعات یدکی هم به فعالیت این کارگاه اضافه شد. البته در سال ۱۳۵۶ این شرکت را واگذار کرد. راه‌اندازی شرکت تهران تراک برای واردات خودرو سواری داف و ساخت بخش‌هایی از کمپرسی و تریلر در خیابان قزوین تهران از دیگر فعالیت‌های کارآفرینی مرحوم محمدعلی نوید در حوزه صنعت ماشین‌سازی بود. محمدعلی نوید شهریور ۱۳۹۱، در ۸۷ سالگی درگذشت.

میراث خوش نقش‌ونگار

نام: حسین خاک‌نگار مقدم
مشغول: کاشی‌های هفت‌رنگ و ظروف سرامیکی
موقعیت: خیابان امام خمینی (سپه)

کارخانه تولید کاشی‌های هفت‌رنگ «خاک‌نگار مقدم» یکی از نخستین کارخانه‌های پرآوازه تهران قدیم بود. اما اینکه چطور کارگاه کوچک مرحوم حاج حسین خاک‌نگار مقدم در خیابان سپه تبدیل به کارخانه بزرگی شد، حکایت خواندنی و جالبی دارد. کار با کاشی و خاک و رنگ و نقش در خانواده خاک‌نگار موروثی بود و نام خانوادگی آنها هم برگرفته از همین پیشینه است. استاد حسین، مؤسس اولیه کارگاه، سال ۱۲۶۳ خورشیدی متولد شد. پیشه پدرش رنگ‌آمیزی روی گچ‌بری‌های برجسته بود و به واسطه همین هنر به لندی کار، معروف. حسین هنر نقاشی روی کاشی و کاشی‌کاری و گچ‌کاری را با شاگردی در محضر پدر آموخت، اما دست تقدیر پدر را خیلی زود از خانواده گرفت و حسین ۱۴ ساله سرپرست مادر و برادر کوچک‌تر شد. حسین به واسطه هنری که از پدر فراگرفته و مهارتش با رنگ و قلم‌مو روی کاشی، خیلی زود میان استادکاران کاشی‌کاری شهرت پیدا کرد و همه برای داشتن چنین شاگردی رقابت می‌کردند. حسین با توجه به تبحری که داشت در ۱۸ سالگی در خیابان سپه کارگاه کاشی‌کاری‌اش را با تولید کاشی‌های هفت‌رنگ راه‌اندازی کرد. نمونه کار او بر سردر باغ ملی یکی از آثار ماندگار تهران آن روزگار است. ابراهیم و عباس، پسران استاد حسین، از پیروان حرفه و مهارت پدر، چه در طول سال‌های حیات و چه بعد از مرگ او بودند و اندیشه تولید بیشتر را در صنعت کاشی‌سازی دنبال می‌کردند. این ۲ پسر علاوه بر پیگیری هنر پدر، به مرور به فکر توسعه کارگاه کوچک خیابان سپه افتادند و این بار کارخانه را به خارج از شهر و خیابان هلال احمر امروزی منتقل کردند تا در محیطی ۳۵۰۰ مترمربعی با ۷۰ کارگر پیش ببرند و محصولات دیگری هم در کنار کاشی تولید کنند. سال ۱۳۲۲ و در بحبوحه جنگ جهانی دوم، امکان واردات ظروف سفالی و چینی وجود نداشت و چنین شد که تولید ظروف چینی با چرخ سفالگری و بعدها با قالب گچی در کارخانه بسیار مورد استقبال قرار گرفت. زمان گذشت و در سال ۱۳۴۲ فرزندان عباس هم برای ادامه راه پدران خود به مجموعه کارخانه کاشی‌کاری خاک‌نگار مقدم اضافه شدند و هر کدام مسئولیتی به‌عهده گرفتند و مهم‌ترین هدف نسل سوم این خانواده ادامه راه گذشتگان و ترویج استفاده از نقش‌های سنتی و مدرن در نماهای ساختمان است.

